

Κείμενο 1

Το φαινόμενο της μαζοποίησης

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Τάχατου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.eleftheria.gr> στις 09-04-2019 (διασκευή).

Με τον όρο μάζα εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο σύνολο ατόμων που, καθώς δέχεται επιδράσεις και επιρροές κυρίως συναισθηματικής φύσεως, προσαρμόζει ανάλογα τη συμπεριφορά του. Η μαζοποίηση είναι φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου και περιγράφει την τάση των ανθρώπων να εξομοιωθούν με τους άλλους. Αυτό οδηγεί σε απώλεια της προσωπικότητας και εκείνων των ιδιαίτερων πνευματικών – ψυχικών γνωρισμάτων που κάνουν τον άνθρωπο ξεχωριστό και μοναδικό.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μάζας-όχλου είναι η υπακοή στις υποβολές και ο σταθερός προσανατολισμός ιδεών και συναισθημάτων. Μέσα στον όχλο συχνά ξεχωρίζει ο ανόητος και όχι ο έξυπνος, ενώ κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα. Ο ψυχαναλυτής Έντουαρντ Μπερνέζ ήταν ο πρώτος που δίδαξε ότι ο κόσμος γίνεται «ευτυχισμένος» και υπάκουος, όταν του ικανοποιούνται ασυνείδητες επιθυμίες, και συνέδεσε για πρώτη φορά την ικανοποίηση αυτών των αναγκών με τα υλικά αγαθά.

Για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα παραπάνω, αρκεί να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας. Πόσες φορές δεν έχουμε αγοράσει προϊόντα που δεν τα χρειαζόμαστε; Μια ολόκληρη βιομηχανία που χρησιμοποιεί αστέρες κινηματογράφου, μοντέλα, εικόνες ευτυχισμένων χαρούμενων ανθρώπων, μας κάνουν να επιθυμούμε το προϊόν. Δεν έχει σημασία αν το χρειαζόμαστε το προϊόν, σημασία έχει να το επιθυμούμε και μάλιστα να το επιθυμούμε πριν καν χαλάσει εκείνο το προϊόν που ήδη έχουμε. Γιατί; Διότι μέσα μας έχει εδραιωθεί η ψευδαίσθηση ότι το προϊόν μας προσφέρει ασφάλεια και σιγουριά.

Στις μέρες μας η ευρεία διάδοση των κινητών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ευνοούν τη χειραγώγηση της μάζας. Πόσες φορές δεν έχουν αναρτηθεί ειδήσεις που συχνά αγγίζουν τα όρια της γελοιοτητας; Και όμως, αναπαράγονται, διαδίδονται με πολύ μεγάλη ευκολία και συχνά θεωρούνται αληθινές. Ειδικά σήμερα είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς το πραγματικό από το ψεύτικο, το ουσιαστικό από το ανόητο. Μέσα σε τέτοιες

συνθήκες και μην έχοντας ανεπτυγμένη κριτική σκέψη, εύκολα ασπαζόμαστε ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις και εύκολα χειραγωγούμαστε.

Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος είναι μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα. Η σκέψη γενικά και η κριτική ικανότητα ειδικότερα είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιβάλλεται να αναπτύξουμε προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε τη μοναδικότητά μας και να διαχωρίσουμε τις ανάγκες από τις επιθυμίες μας. Μόνο όταν βρούμε τη χαμένη ατομικότητά μας θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της.

Κείμενο 2

Παγκόσμιο χωριό.

Κείμενο της Πέπης Ραγκούση που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 25-04-2018.

Στο γύρισμα της χιλιετίας οι «ειδικοί» προέβλεπαν τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα έφερνε, από το ξεκίνημά του ακόμη, ο νέος αιώνας. Στο γύρισμα της χιλιετίας ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ ήταν 16 ετών. Και βέβαια, ούτε ο ίδιος ούτε οι «ειδικοί» φαντάζονταν ότι αυτός ήταν που θα άλλαζε εκ θεμελίων την έννοια της επικοινωνίας, δίνοντας άλλη διάσταση στη μαζικότητα. Άλλωστε, όταν ξεκίνησε το Facebook δεν ήταν αυτός ο σκοπός του. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι, όσο δεν έχουν προβλεφθεί και σχεδιασθεί οι μετασχηματισμοί, τόσο πιο σαρωτικοί είναι.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Οι ενεργοί χρήστες του Facebook έχουν φθάσει τα δυο δισεκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότεροι από ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη (συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου – αν και δεν θα με παραξένευε οι τελευταίοι να έκαναν αναρτήσεις τύπου «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι» –) μπαινοβγαίνει κάθε τόσο στο συγκεκριμένο μέσον κοινωνικής δικτύωσης. Και οι μισοί, περίπου, από αυτούς το χρησιμοποιούν κάθε μέρα, ενώ ο μέσος χρήστης μένει στην πλατφόρμα για μια σχεδόν ώρα. Οι αριθμοί δεν είναι μόνο εντυπωσιακοί, είναι, απλά, ανεξέλεγκτοι.

Σκεφτείτε το παραστατικά: δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών, από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν. Να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε. Να φωνασκούν χωρίς στην πραγματικότητα

να ακούγεται η φωνή τους. Και από αυτούς τα 83 εκατομμύρια να μην είναι πρόσωπα, αλλά προσωπεία, όσα δηλαδή και τα ψεύτικα προφίλ στο Facebook.

Πόσο εφικτό είναι να μπουν και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως; Δεν ξέρω. Ξέρω όμως ότι είναι απαραίτητο. Και συγχρόνως αδύνατον. Σχεδόν.

Κείμενο 3

[Ο διωγμός]

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή πεζογραφημάτων του Γιώργου Ιωάννου (1927-1985) «Η πρωτεύουσα των προσφύγων» (Αθήνα: 1984⁷: Εκδ. Κέδρος). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται ο διωγμός των Εβραίων της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.

Από ψηλά, από την πίσω μεριά του σπιτιού, βλέπαμε από την πρώτη μέρα κιόλας το εξής φαινόμενο: Είχαν ανοίξει τα εβραϊκά μαγαζιά από πίσω και τα άδειαζαν... Και έβλεπες κρεβάτια, μπουφέδες, ντουλάπες, καναπέδες, κομοδίνα, να ανεβαίνουν με σχοινιά σε δεύτερα και τρίτα πατώματα, που βέβαια δεν φαίνονταν από τον δρόμο. Όλα αυτά μέσα σε φοβερή βιασύνη και σε αγωνιώδεις κινήσεις. Σε λίγες μέρες, οι Γερμανοί μοίρασαν τα μαγαζιά σε διάφορους τύπους, που ίσως μπορεί να φανταστεί κανείς πώς τους διάλεξαν. Αλλά τα μαγαζιά βρέθηκαν άδεια και αυτό ήταν μια καλή, αν και η μόνη, τιμωρία τους.

Στην αρχή νομίζαμε πως τους Εβραίους τους φορτώνουν αμέσως στα τρένα. Ύστερα μάθαμε ότι τους στοιβάζουν στον σταθμό, στον πανάθλιο συνοικισμό του βαρώνου Χιρς, που τον είχαν περιφράξει με βαριά συρματοπλέγματα, από τα οποία μερικά σώζονται ακόμη μέχρι σήμερα. Από κει τους παίρναν ομάδες ομάδες και τους στέλναν με εμπορικά κατάκλειστα τρένα προς τα πάνω. Άλλωστε, γρήγορα μάθαμε τα πράγματα από πρώτο χέρι.

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός, οδηγούσε τρένα ... Ένα βράδυ, αργά, γύρισε ιδιαίτερα φαρμακωμένος. Είχε οδηγήσει ένα τρένο με Εβραίους μέχρι τη Νις¹. «μεγάλο κακό γίνεται με τους Εβραίους» έλεγε. «Τους πηγαίνουν με εμπορικά βαγόνια κατάκλειστα, χωρίς τροφή και νερό. Ακόμα και χωρίς αέρα. Οι Γερμανοί μας αναγκάζουν να σταματάμε το τρένο μέσα στις ερημιές, για να γίνει το ξάφρισμα. Μέσα από τα βαγόνια κλωτσάνε και φωνάζουν. Δεν είναι μόνο για νερό και αέρα, αλλά και για να βγάλουν τους πεθαμένους. Έβγαλαν από ένα βαγόνι ένα παιδάκι σαν τον Λάκη μας» είπε και χάιδεψε τον αδελφό μου. Απάνω σ' αυτό τον έπιασαν τα κλάματα. Τρανταχτά κλάματα με λυγμούς. «Οι Γερμανοί δεν

¹ Πόλη της Σερβίας.

μπορούν να περπατήσουν, από τα ρολόγια, τα βραχιόλια και τα περιδέραια που μαζεύουν με το πιστόλι στο χέρι. Μού πέταξαν και μένα αυτά». Ήταν κάτι άχρηστα ρολόγια, που δε δουλεύαν και ίσως να τα έχω ακόμα κάπου.

Έκανε και άλλα τέτοια τραίνα αργότερα με την ίδια πάντα σύγχυση. Μα μιλούσε με φρίκη για την κόλαση του στρατοπέδου του σταθμού. Οι Γερμανοί είχαν βάλει άγριο χέρι στις γυναίκες. Οι Εβραίοι του σταθμού είχαν καταρρακωθεί. Η πείνα, η βρώμα, οι αρρώστιες, οι κτηνωδίες. Τώρα διαβάζουμε πως οι Εβραίοι της Ελλάδας έφταναν ιδιαίτερα αδυνατισμένοι και οδηγούνταν οι περισσότεροι κατευθείαν στους φούρνους ...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο των κειμένων:

- 1.** Το φαινόμενο της μαζοποίησης παρατηρήθηκε σε όλες τις εποχές, κάνει, ωστόσο, εντονότερη την παρουσία του στις σύγχρονες κοινωνίες.
- 2.** Ένα σύνολο ανθρώπων χαρακτηρίζεται *μάζα*, όταν αντιδρά με τον ίδιο τρόπο στα ερεθίσματα και εμφανίζει παρόμοιες ιδέες και συναισθήματα.
- 3.** Η σύγχρονη τεχνολογία, με τις δυνατότητες που προσφέρει, μπορεί να βοηθήσει τους πολίτες να αντισταθούν στη μαζοποίηση.
- 4.** Οι ειδικοί δεν μπόρεσαν να προβλέψουν ότι η μαζικότητα στις μέρες μας θα έπαιρνε τεράστιες διαστάσεις λόγω του Facebook.
- 5.** Είναι πολύ δύσκολο, πλην απαραίτητο, να εισαχθούν κανόνες στην επικοινωνία δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων μέσω του Facebook.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

α. Να διακρίνεις δύο (2) ρηματικά πρόσωπα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3).

β. Ποια είναι τα είδη των ερωτημάτων στην 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποια η λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 3);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός της συγγραφέως του Κειμένου 2 είναι:

α) να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,

β) να εξηγήσει στους αναγνώστες το φαινόμενο της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,

γ) να αποτρέψει έμμεσα τους αναγνώστες από το να χρησιμοποιούν το Facebook.

Να διαλέξεις όποιον από αυτούς θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να επισημάνεις, φέρνοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα, τέσσερις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί, για να τον επιτύχει. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιες είναι οι αντιδράσεις των ανθρώπων, όταν μαθαίνουν ή παρακολουθούν τη δίωξη των Εβραίων της Θεσσαλονίκης από τους Ναζί; Ποιο στοιχείο, από όσα αναφέρει ο αφηγητής στο Κείμενο 3, σε εντυπωσίασε περισσότερο και γιατί; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15